

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis, Et Breviarii Romani.

In quibus origo cuiusque Ritus, causae historicae, vel mysticae, ex
maiorum ingenio, Theoria, Praxis, obligatio, & exquisitus vsus, additis
opportune Decretis omnibus S. Rituum Congreg. quàm breuissimè
explicantur.

Gavanti, Bartolommeo

Venetiis, 1647

De praeparatione Altaris, & ornamentorum eius. 20.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9500

I *Diaconus cum stola, &c.* Stola Diacono datur ab Ordine Romano; quia Oratorium est, hoc est, Oratorum, seu Concionatorum, *Alcuin. supra*, quam ab Apostolicis datam Diacono fuisse probabilius puto, tamquam de substantia ordinationis eius, non à Siluestro nomine pallæ lino stimæ ad læuū humerum, quod vult *Vicecomes de appar. ad Missam*. nam ad læuam, hoc est, ad manum læuā, explicat *Innocent. III. libr. I. cap. 43. vbi de Manipulo agit*. vide infra de Manipulo. Verum à sinistro humero ad latus dextrum, ex

Conc. Braccar. I. cap. 27. vt ab actiua laboriosa ad contemplatiuam suauē transeat. Honan Gemm. lib. I. cap. 230. vel, vt portet hic iugum Domini in sinistra, id est, in præsentī vita cum spe quietis futuræ in dextera, Durand. lib. 2. cap. 9. Cæterum, dexteram Diaconi partem vult esse liberam, ob ministerium Altaris, Concil. Toletan. 4. cap. 39. quæ rationes etiam valent pro Casula complicata ad modum Stole. Diaconus autem, cū induit stolam, osculetur Crucem, quæ est in medio eius. Cærem. Episc. lib. I. c. 9.

De Præparatione Altaris, & ornamentorum eius. XX.

Altare, in quo sacrosanctum Missæ sacrificium celebrandum est, debet esse in Lapideum, & ab Episcopo consecratum: vel saltem p ara lapidea, similiter ab Episcopo consecrata, in eo inserta, quæ q tam ampla sit, vt Hostiam, & maiorem partem Calicis capiat. Hoc Altare operiatur x tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo, vel alio habente potestatem s benedictis, superiori saltem oblonga, quæ vsque ad terram pertingat, duabus alijs breuioribus, vel vna duplicata. r Pallio quoque ornatur coloris, quoad fieri potest, diei Festo, vel Officio conuenientis. Super Altare u Collocetur Crux in medio, x & Candelabra saltem duo cum y Candelis accensis hinc, & inde in vtroque eius latere. Ad Crucis pedem ponatur z Tabella Secretarum appellata: In cornu Epistola a Cussinus supponendus Missali: & ab eadem parte Epistola pareturb Cereus, ad eleuationem Sacramenti accendendus, c Parua campanula, d ampulla vitrea vini & aque, cum peluicula & e manutergio mundo in fenestella, seu in parua mensa ad hæc præparata. Super Altare f nihil omnino ponatur, quod ad Missæ sacrificium, vel ipsius Altaris ornatum non pertineat.

m *Altare.* Locus hic sopponitur sacer vel deputatus ab Episcopo. eap. nullus de consecrat. dist. I. ex S. Siluestro saltem sit benedictus ritu proprio in Rituali Romano Pauli V. Non potest autem Episc. deputare Oratoria in domo priuata, ex litteris Cardinalis Lancellotti ad Episcopos datis, nomine Pauli V. 10. Martyj 1615. vt ibi fiat Missa, citatis à Scortia lib. 2. capit. 13. immò ex Concil. Trident. sess. 22. de obseru & euitan. in sacr. Missæ non tamē intelligitur domus priuata Palatiū Episcopi, vt notauit Carolus ad Episc. Nouar. in Comment. Canon. ad cap. Missarum 23. de consecr. distinc. I. in eo enim Cappella deputari potest pro Missa celebranda, quod si violetur locus (qua de re optime Suar. dist. 81. sect. 4.) non potest

ibi celebrari sine peccato. Azor. lib. 10. tit. 26. per totum. Deducunt vocē hanc, Altare, ab altitudine, Festus, & alij, quasi sit alta Ara, Vualaf. cap. 5. vel alia res, Gemmalib. I. cap. 122. vel ab alendo, quia igni Altaris addebatur alimentum, Isidor. lib. 15. Orig. cap. 4.

Patet Altaris vsus in Scripturis Sacris, à Noe, qui primus ædificauit Altare; & in nouo testamento I. Cor. 9. Hebr. 13. Sixtus II. decreuit, vt Missa non fiat nisi in Altari, Radul. propes. 23. & significat Primo mensam Domini. Amalar. lib. I. cap. 24. Secundo Crucem. Bern. de Cena Domini. Tertio, Christum, per quem sacrificia acceptantur à Deo. Gemma lib. I. cap. 134. forma Corporis Christi est Altare, ait Ambros. lib. 4. Sacr. cap. 12. ideo præeminet

eminet in Ecclesia, vt Christus inter mēbra eius, *Rup lib. 5. capit. 30.* Gradus illius virtutes sunt, quibus ad Christum itur, *Hugo Viēt. in Can. Missa cap. 2.* Quarto, significat Ecclesia spiritualem, cuius cornua sunt quatuor mundi plagæ, *Durand. lib. 1. cap. 2.*

n *Lapideum*. Ex institutione S. Siluestri, *de consecrat. dist. 1. cap. Altaria*, ex *Conc. Hippon. cap. 6.* idest, prius hoc decreuit in Romana Ecclesia Sāctus Siluester Papa; quod habes in Breuiario in Festo Dedicationis Saluatoris nā à Græcis factitatum esse prius, significat *Dionys. c. 3. Eccles. Hierar.* ex lapide, quia Petra erat Christus, *1. Cor. 20.* nullum foramen habeat ex *Actis Eccles. Mediol.* ad designandam vndequaque plenitudinem, & integritatem Christi; *S. Tho. 3. part. q. 83. artic. 5.* Vacuum enim erat Hebræorum altare sine Christo.

o *Ab Episcopo consecratum*. Ex *Dion. de Eccles. Hier. cap. 4.* ad indicandam gratiæ pinguedinem, ex *Sancto Cypriano, Conc. Agat. de consecr. dist. 1. capit. Altaria* quod non fit (præter Sanctum Chriſma, pinguedinis prædictæ Symbolū) sine Reliquiis Sanctorum, ex decreto Felicis I. apud *Radulph. loco cita. & cap. placuit, de consecr. dist. 1. ex Concil. Aphricano.* Sunt autem hæc de substantia consecrationis, ex *Azor. lib. 10. cap. 27.* & debent esse Sanctorum ab Ecclesia approbatorum, vt respōdit *Sacra Conc. Trid. Cong. Episc. Interamnensi 13. Sept. 1593. apud Plassecium par. 1. cap. 5. nu. 7.* etenim Christus, hoc est, vnctus, appellatur, consecratus à Deo caput Sanctorum. *cōuenienter autem, ait *S. August. ser. 73. in Append. de diuersis*, & quasi pro quodam cōsortio ibi martyribus sepultura decreta est, vbi mors Domini quotidie celebratur; scilicet, vt qui propter mortem eius mortui fuerant, sub Sacramenti eius mysterio requiescant. Hæc ille.

Si vero sub altari, vel sub eius gradibus humata sint cadauera defunctorum, non debet in eo celebrari, donec alio transferantur. *Cong. Card. super negotia Episcop. 10. Nov. 1599.*

Porro ab Episcopo est consecrandum ex *Hormisdæ can. nullus. de consecr. dist. 1.* duratque cōsecratio vsque ad amotionē tabulæ, vel fractionem quomodocumque sigilli Reliquiarū, fufius *Suarez disp. 81. sect. 5.* Illud est mirandum, quod in prato *spirituali legitur capit. 4. & 10.* dari à Deo Angelum custodem Altari consecrato.

p *Ara lapidea*. Ara ab ariditate ex igne, *Seruius*: vel quasi area plana, vel ab ardore sic dicta, quod in ea ardebāt sacrificia, *Gemma lib. 1. cap. 122.* vel Ara, græce, precatio, latine, *Vualaf. cap. 5.* vbi addit, quod imprecatio dicitur, Antara, dicta fuit etiam Tabula itineraria ab *Ordine Romano*. Itē Tabula Altaris *de consecrat. distinct. 1. c. concedimus, ex Concilio Tribur.* Antimense quoque à *Balsamone ad Concil. sextum can. 31.* & à *Nicephoro apud Belingerum libro tertio cap. 30.* denique *Viaticum cap. vlt. de priuileg. in sexto à Bonifacio Octauo.*

Lapidea debet esse, vel inclusa vel superposita tabulæ lignæ, vel alterius materiæ. *Azor. lib. 10. c. 27. quæst. 2.* Hic autem iubetur, vt sit inserta ad maiorē cautelā; sed tamen emineat aliquantulum, vt eius limites à Sacerdote facile dignosci possint.

q *Tam ampla sit, &c.* Intellige, vt comode capiat ista tempore cōsecrationis Hostiæ, & Calicis. *Siluest. verbo, Altare numero 1.* Ante *Concil. Maguntiacum*, vnde sumptum est *cap. concedimus (mendosè Tribuziensi datur)* circa Ann. 900. nulla est mentio Aræ, quod nomen: res autem erat in vsu tempore persecutionū, & S. Ambrosius ea vsus est, celebrans in domo quadam priuata Romæ, eiusdem vero vsus nimis frequens compressus fuit in *Concil. Senonensi*, & tandem in *Concil. Mediol. 4.* decretum est, vt maiora saltē Altaria Ecclesiarum Parochialium consecrarentur. Hæc *Carol. Nouar. ad cap. nullus presb. 24. de consecr. dist. 1.*

r *Tribus mappis*. Vestendum est lineis Altare ex decreto *Bonif. III. apud Polidor. Virgil. lib. 5. c. 6.* & ex *Concil. Rhem. apud Burchard. lib. 3. c. 97.* & ex *S. Clemente epist. 2. ad Iacobum fratrem Domini,*

ni,

ni, siue ad alium, vt notat Bellarminus de script. Eccles. cum Iacobus tunc obierit: & ad Simonem, qui dictus est frater Domini, directam eam fuisse docet Senerinus Binus in Notis ad eandem in 1. Tom. concil. ibi S. Clemens Pallam vocat Altaris vestē, quia Palla palam est, & foris, teste Varro- ne; & palliat sacra mytheria, ex Durando lib. 4. cap. 29. Syndones etiam dicuntur in Actis Mediol. Ecclesie.

Quæ debent esse tres; vel ea ratione, quia in hac Rubrica indicitur, vel quia indicatur de conf. distin. secunda cap. si per negligentiam; à Pio, vbi fit mentio de effusione sanguinis, vsque ad quartum linteum incluso scilicet Corporali; & quia in honorem cedit Sactissimæ Trinitatis. Angelus, verbo Corporale, docet debere tres esse. Duplicatam vnā concedit Rubrica, vt sint tres non ergo duæ, tuta conscientia, sufficiunt.

f *Benedictis*. Nisi necessitas aliud suadeat. Syluester, verbo, Benedictio qu. 5. Azor. lib. 10. cap. 28. quæst. 8. Immo Suarez hac de re negat ius aliquod esse 3. p. dispnt. 81. sect. 6. Benedictio tamen earum est in Ordine Romano. Vestes autem Altaris significant gloriam Sanctorum; quorum Reliquiæ ibidem sunt, Gemma lib. 1. cap. 134. & Amalar. lib. 1. c. 12.

Obserua, quod in Carem. Episcop. sancitum est libro 1. cap. 12. ne vllæ coronides lignæ circa Altaris angulos ducantur: sed earū loco apponi poterunt fasciæ ex auro, vel serico elaboratæ, quibus ipsa Altaris facies apte redimita ornatior appareat: & verè coronides lignæ corrodunt etiam Planetas.

t *Pallio quoque ornetur*. Pallium hoc, quod item à palliando dicitur, non solet separatim ab alijs paramentis; nec in Rituali, Pontificaliue extat propria benedictio. potest etiam sine eo celebrari, puta, si Altare est ornatum auro, vel lapide pretioso. Velum videtur appellari à Clemen. Epist. 2. nisi Calicis sit velum. in Concil. Rhemenfi apud Iuon. libro tertio, cap. 97. erat in vsu ad ornatum anterioris partis altaris; & palliorum auro contextorum est mentio apud Anastas. in Hormisdæ,

vbi & tabularum, quas pallijs aptius extendendis adiungimus. significat autem pallium ornamentum virtutum in Christo, Durandus libro primo cap. 2. sicut eiusdem auriphrygium charitatem; ibidem decet etiam habere in medio sui Crucem, ex Fortunato lib. 2. epist. 3.

u *Collocetur Crux, &c.* Ordo Rom habet benedictionē Crucis. meminit Crucis aureæ in altari, Beda lib. 2. Histor. Anglic. eap. 20. & Baron. Ann. 878. num. 43. Innoc. III. lib. 2. cap. 21. qui dicit, collocari Crucem in medio candelaborum, quæ saltem sunt duo, quia Christus per Crucem fecit vtraque vnum. Ephes. 2. negat autem esse de præcepto Suar. Crucem in Altari locandam in Missa. disp. 61. sect. 6.

Crux certe in Altari est tāquam signū Regis in Regia; vt Passionis memoriale; & vt vestigia Crucifixi sequamur. Gemma libro 1. cap. 135. ideo in Caremon. Episc. lib. 2. cap. 12. monemur, vt locemus Crucem, & cum imagine Crucifixi, & in Altaris medio præaltam, itaut pes Crucis equet altitudinem candelaborū, & Crux ipsa tota candelabris superemineat. Mystica ratio est; quia Christus etiam in cruce, maior est super omnes populos, significatos in candelabris.

Illud hoc loco quæri debet: An in altari, in quo continue in Tabernaculo immobili clausum sanctissimum asseruatur Sacramentum, collocanda sit Crux cum Crucifixo, in medio altaris ante ipsum Tabernaculum? Cui quæstioni Romę sapius agitata vt respondeam, præmitto, cū Carem. Episc. lib. 1. cap. 12. maximè decere, vt ibi Missæ non celebrentur, quod antiquitus obseruatum esse testatur, & loquitur ibi, etiam de Missis planis. Vide textum, & attentè lege, quò casu, si Crux in eo non sit, non est contra Rubricam hanc, quæ expressè loquitur de Altari, in quo Missæ sacrificium faciendum est. Si vero ibidem sit celebrandum, quod non prohibetur absolute in Caremon. loco citato. & nō negat Missale in frat. 2. nu. 2. & tit. 4. nu. 6. tunc est affirmandum, collocandam esse Crucem in hoc Altari. Primo, quia hæc Rubrica loquitur indefinitè de

de Altari, ubi facienda est Missa, ut Sacerdos actu sibi reuocet in memoriam passionem Christi; quæ memoria magis ex Crucis aspectu, quàm ex ipsa Eucharistia excitatur. Statutum enim ideo est à SS. Patribus, ait *Bonauen. de myster. Missa*, ne quisquam in aliquo loco Missam celebret, nisi ibi imago posita sit Crucifixi. Deinde non incongruit, figuram cum figurato adesse simul, quæ est potissima ratio Aduersariorum, nam, facta consecratione Hostiæ remanet Crucifixi imago in eadem Hostia simul cum Corpore Christi, & toto Christo. Tertio, in Missa solemnè ad hoc Altare celebrata iubetur Sacerdos *infra titulo quarto numero 6.* genuflectere ob Sacramentum latens in Turri, seu Tabernaculo, antequam incipiat incensationem, quam certè prosequetur ille, *ut in eodem tit. num. 4.* nimirum ter incensando Crucem; nam alioquin, remota Cruce, quid incensabit in medio? non Crucem, quæ non esset ex suppositione; neque Sacramentum, quod later; cui quidem genuflectimus, ut illud adoremus, sed illud incensare (Romano more) non solemus, nisi pateat apertè. Quarto, vsus multarum Ecclesiarum Orbis insigniorum est, ut ante prædictam Turrim, seu Tabernaculum immobile collocetur Crux in medio. Romæ non est in vna, vel altera, in eo altari, ubi distribuitur populo sacra synaxis; quia indicare volunt ibidem non celebrari debere iuxta monitionem supra allatam, *ex Cereimonial. Episcop.* Quinto, in ostiolo Tabernaculi immobilis solet etiam pingi imago Christi in Cruce, vel sedentis in Sepulcro: cur igitur potius depicta in ostio Tabernaculi, quàm separatim in Cruce ante ostium? Sexto, in processione Sanctissimi Sacramenti ante illud præcedit Crux cum Crucifixo, quæ ergo maior est ratio in processione, quàm in Altari? & præsertim cum in dicta processione Sacramentum pateat, in Altari lateat in tabernaculo clausum. hanc quæstionem cõcludit Synodus Turonica secunda sub Pelagio Primo can. 3. quæ definit, quòd Corpus Domini in altari sub

Crucis titulo, non in armario (*legit Pamelius in Liturgiis, non in imaginario ordine*) componatur, hoc est, ad basim Crucis in medio Altaris erectæ, ut explicat *Durant. lib. 1. de rit. capit. 16.* seu in meditullio Altaris sub Cruce, ut declarat *Baronius tomo 7. anno 570.* quod hodie Romæ cernitur in Capella Sixtiana Sanctæ Mariæ Maioris, & Sanctus Carolus iussit in *Concilio prouinciali 3. Instruct. suppell. Eccles. lib. 2.*

Quæritur præterea. An in Altari, cuius Icon, seu Tabula picta, seu statua, est ipsa met Christi Crucifixi imago, debeat item collocari altera Crux cum imagine Crucifixi inter ipsa candelabra? Sed Rubrica nostra absque vlla limitatione inter candelabra Crucem præscribit generaliter: & ratio fauet, quia ob oculos Sacerdotis ea debet esse, tum ad orandum, tum ad eam incensandam, tum ad mysterium, *ex Innocentio tertio* allatum supra, de Christo mediatore vtriusque populi.

x *Et candelabra saltem duo.* Idem *Innocentius ibidem.* quibus significantur populi, præsertim Iudaicus, & Gentilis. de Candelabris *Sanctus Clemens epistola secunda ad Iacobum, & Athanas. epistola ad Orthodoxos.* Melchias. Papa decreto stabiliuit hunc ritum, *apud Burchard libro 5. cap. 7.*

* Ait Rubrica: saltem duo: quia in solemnioribus Missis regulariter sex in recta linea debent adhiberi; quod coniicitur ex trina hinc inde altaris incensatione, prout (*ait Rubrica part. 2. tit. 4. num. 4.*) distribuuntur candelabra: quatuor etiam in minus solemnibus adhiberi solent pro dignitate Missarum. sed & plura quam sex poni possunt, *ex tit. 4. part. 2. numero 5.* Mysticas rationes duorum luminum recenset *Tobias noster de Sacris Templis part. 1. cap. 62.*

y *Cum candelis accensis.* Sub Telesphoro lumina fuisse ad Missam adhibita, scribit *Auctor Breuiarij Chronolog. Tertull. meminit aduersus Valentianos c. 2. & 3.* puto, ad literam quia in cryptis fiebat Missa. De his *in c. literas, de celebratione Missæ ex Honorio Tertio.* Ordo item

Ro-

Roman. requirit lumē in Missa, in typum illius luminis, cuius Sacramenta conficimus, sine quo & in meridie palpabimus, vt in nocte: *Micrologus cap. 11.* lumen hoc significat etiam fidem populorum, quos, vt diximus, denotant Candelabra; *Innocentius Tertius vbi supra*; vel charitatem Christi in sacrificio, ex *Augustino sermone 215. de tempore*: vel quia Christus, vt ignis, rubiginem peccatorum cōsumit, *Biel lect. 13.* vel quia expectamus sponsum cum lumine, ex *Hieron. epistola 20.* vel ad deuotionem excitandam, *Soro 4. dist. 13. quest. 2. artic. 4.* vel ad lætitiā quam Sacramentum indicat aternam, *Gemma, lib. 1. c. 118.*

An sufficiat vnicum lumen? cōcedit in necessitate *Azor. libr. 10. cap. 28. quest. 5.* & ex cera debet esse; vnde dicti iuere Ceroferarij, Cereorumq. mētio est apud Sanctos Patres, * & præsertim indicat *S. Athan. epist. ad orthodoxos cum Prudentio in Hymno de S. Laurentio.*

An verò possit adhiberi sebaceum ex feuo? negat *Suarez disp. 81. sect. sexta.* cōcedit in necessitate *Azor. loco citat.* Caue tu à numero candelarum superstitioso, cōtra quem *Concil. Trident. sess. 22.* & * à numero ambitioso: nam in Missis priuatis, nisi aliud exigat ratio Festi, accendere quatuor candelas in Altari, non conuenire Vicarijs Generalibus, licet sint Proto-notarij, sicuti nec eisdem ministrari a duobus Cappellanis decreuit Sacra Rituum Congr. die 7. Augusti 1627.

z *Tabella Secretarum.* Ad maiorem commoditatem hæc præscribitur, sicut etiā cōmodius est parasse in cornu Euangelij Tabellam, in qua legi possit Euangelium Sancti Ioannis, *In principio*, quod in Tabella Secretarum scribi, seu imprimi solet. aliqui adhuc commodius parāt ante Missam in cornu Epistolæ Tabellulam aliam, in qua legitur Psalm. *Lauabo inter innocentes; &c.*

a *Cassinus.* De quo *Ordo Rom.* & puluinar appellat. rationem addit *Innoc. III. libro 2. cap. 41.* designatur, ait, in eo ministranda esse tēporalia prædicanti verbum Dei: est enim ad quietem. *Hugo uero libr.*

2. cap. 20. significare docet cor tenerum audientis, & prædicantis verbū Dei, quod continetur in Missali; non lapideum, vt Iudæorum.

b *Paretur Cereus.* Forte ad hunc vsū deseruiebant Canthari cerosati. *Apud Clem. Epist. 2. & Damas. in Syluestro,* & hic ideo iubetur poni in parte Epistolæ, quia minister in eadem parte genuflexus reperitur paulo ante cōsecrationem. Verum ratione Festi solemnioris poterunt etiam accendi duo cerei ad eleuationem in vtraque parte: ad excitandā magis circumstantium fidem, quæ lumen est. in cornu vero Epistolæ regulariter accenditur, quæ legem antiquam refert, lumen inquam, obscurum, & sub cortice figurarum antiqui testamenti latens, tūm Agni Paschalis, tūm Mannæ, & eiusmodi. si addatur alter in cornu Euangelij, designabit fidem clariorem, tempore Euangelij & ideo congrue in Festis solemnioribus accenditur. In signum denique adorationis accenduntur cerei, *Hieron. epist. 20. ad Marcellam.*

c *Parua Campanula.* Tintinnabulum, Clocha, sunt idem, *Durand. lib. primo de rit. cap. 22.* ex tinnitu, tin, tin, dicitur tintinnabulum, ex *Hieronymo Magio de Tintinn. cap. 1.* qui & Petasum, id est, ad formam galeri, & Nolum, & Codonem, & Campanam vult esse vnum, & idem Campanæ nomen habetur apud *S. Hieron. in reg. Sanctimon.* vnde patet, ritum antiquiorem esse Sabiniano Papa. Ad excitandos circumstātes, ad lætitiā exprimendam, & ad cultum Sanctissimi Sacramenti adhibetur campanula fusius *Amalar. lib. 3. cap. 1. & Rupert. libro 1. ca. 16.* Sabinianus Papa dicitur statuisse pulsationem Cāpanæ ad Horas canonicas. *Durand. libro 1. cap. 4.* nam ligna pulsabātar pro Campanis in sæculo quo vixit *S. Anastasius Persa Martyr* circa Ann. 610: ex *septima Synodo Act. 4.* apud Cæsareā in delatione reliquiarum eiusdem Sancti Anastasij. Vulgo fertur, Paulinū Nolanum Episcopum, Nolarum, id est, Campanarum vsū in Ecclesiam inuexisse, hoc est, ad rem sacram. nam Gētiles ante Chri-

Christum ijs vñ sunt, ex *Angelo Rocca de Campanis*: cui placet, Auctorem dici S. Paulinum coxũ S. Hieronymo; & ideo à ciuitate Nolæ, & regione Campaniæ dictas fuisse Nolas, & Campanas, eadem docet *Polidor. Virgil. de inuent libro 3. ca. 18.* meminit benedictionis Campanarũ *Alcum. & Baron. scribit de Ioann. XIII.* Campanam benedicente Anno 968. lege eundem ad Annum 615. tomo 8. meminit Campanarũ in Cœna Domini ordo Rom.

Cæterum misericordiam Dei annunciat Campanæ, vt olim Hebræorum Tubæ clangentes; Et erit recordatio vestri coram Domino. Numer. 10. vnde & eos, qui Campanas pulsant, sacris vult superpelliceis indui, *Concilium Coloniense parte 3. cap. 31.*

d *Ampulle Vitreæ. Ordo Roman.* vocat Amulas nam Amula est vas, in quo vinũ offertur, *Durantis libro 1. cap. 7.* Alij cum aspiratione. Hamulam dicunt, ab Hamis, de quibus etiam *Damasus in vita Sancti Marci Papa, & Anastas. in Syluestro*; quæ, erant argenteæ. * erant quidem argenteæ; nunc autem vitreæ iubentur in Rubrica. ne contingat error in calice, ob densiorem materiam Hamularum, quæ difficile vinum dignoscitur ab aqua. Sunt autem Hamæ vasa aquaria rotũdioris formæ, & ventris globosioris apud *Turnebum libro 19. aduersariorum capit. 23. ex Plinio* Vides hic Amulas ad vñum vini & aque; Ampullas appellamus quasi parum amplas; *Vualasfrid. cap. 24.* Vrcæos dixit *Clemens epist. 2.* * Vrcæolos *Concil. Carthag. 4. cap. 5.* Gemelliones *Ordo Romanus qualiter Missa celebretur*, vt explicat *Pannin. in interpret. vocum obscurarum.* Amula tamen propriè vini est, scyphus aquæ *Isidor lib. 2. de off. cap. 10.*

e *Et manutergio.* Vocis, & rei mentio in *Concilio Carthaginensi 4. cap. 5. & apud Isidor. loco citato.* Rubrica designat locum manutergio, nõ supra calicem, quod minus decet.

f *Nihil omnino ponatur.* Non biretum Sacerdotis, siue in principio, siue in fine Missæ, quod valde indecens est; neque Sudariolum ad emungendas nares,

quod potius sub Planeta, vel à Cingulo pendens ad dexteram portadum erit; neque Almutia celebrantis Canonici, vt videatur Canonicus; quæ omnia ad sacrificium non spectant, neque ad ornatum Altaris.

Illud monendi sunt hoc loco Sacerdotes, cum de Altari sit sermo, quod, vbi celebravit Episcopus proprius in sua diœcesi, ea die ne ibidem faciant Missam sine eiusdem Episcopi licentia, quæ tacita sufficit, quando necessitas vrget; ne perdant scilicet aliqui Missam; vel, si consecrandæ sint hostiæ pro infirmis, ex *Homobono nostro tract. 4. quest. 139. & alijs, quos citat,* non autem ex vi legis consecratione distinct. 2. cap. in Altari: quia ibi loquitur textus de Missa cantata ab Episcopo; sed, tum ex decreto *Concily Aliisiodorensis cap. 10.* vbi apertissimè hoc iubetur, ne celebretur ibidem post Missam priuatam Episcopi; tum ex bona consuetudine legum interprete; tum ex doctrina *Ang. Siluestri, Tabien. & Armill. verbo Altare;* tum ex ratione Glossæ, ob honorem inquit, qui Episcopo debetur, alicubi abrogatâ esse hanc consuetudinẽ, tradit *Azo. lib. 10. c. 27. qu. 10.* sed eam nos ea, quæ decet, reuerentia retinemus.

A fortiori vbique abstinendum erit à celebratione Missæ, vbi Papa eo die celebravit, cuius propria Diœcesis est totus Orbis. * Idem fiat cum Legato à latere intra fines suæ legationis; cuius rei causa ex prædictis patet.

Sciendum quoque est, in Altari priuati Oratorii, cui conceditur ex priuilegio Apostolico celebratio Missæ (exceptis solemnioribus Festis) non posse in eo celebrari in Natali Domini, Epiphania, Paschate, Pêtecoste, Annũciatione: Assumptione Beatæ Virginis, Festo Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, & Omnium Sanctorum; ex decreto Sacræ Rituum Cõgregationis 17. *Novembris 1607.* quo declaratur magis decretum *Concil. Agathen. c. 21. de consecration. dist. 1. Si quis.* * Ordinarij locorum optat addi prædicto Festorum numero Festum Patroni principalis loci, quod est primæ classis & præcipui.

eipui cultus in proprio loco; & meo iudicio esset addendum ab ipsismet priuilegiatis absque nouo Decreto in gratiam proprii Patroni principalis. Nomine Paschatis, & Pentecostis, dies prima dumtaxat intelligitur, ex communi sensu, vsu Romano, & modo loquendi, & ex DD. in materia de Interdicto *Silu. Interdictum 5. quæst. 2.* quare Feriæ sequentes nõ sunt exceptæ, licet sint solemniora Festa, quæ excludunt alia solemnia, etiam prime classis, multo minus excluduntur alij dies infra octauas; de qua re dubitauerunt nonnulli, ea motiratione, quia octaua reputatur dies vnus à Radulpho Tungrensi: quæ ratio non valet in omnibus.

In ijs item Oratorijs, quæ separata sunt à domibus, in agro, prope domos priuatas, sicuti potest Episcopus celebrationem Missæ concedere; ita maxime decet, vt ea moderatione concedatur, qua fiat vnica tantum Missa ibidem in die, & ad commoditatem certæ familiæ; nec in die Festo, nisi celebrata Missa Parochiali; quæ leges Bononiæ & alibi rite obseruantur.

Addam in gratiam Regularium, quod in Oratorijs quæ sunt in domibus Religiosorum Priuilegia Societatis Iesu participatum, iuxta concessionem Gregorij XIII. si ea deputentur ad Missam celebrandam à Prouinciali, poterunt ibidem Sacerdotes alij non regulares celebrare. *Scortia cap. 13. lib. 2.*

Numquam in mari, neque in flumine celebrari debet, ob periculum effusionis calicis. & est communis, contra *Durand. lib. 4. capit. 1.* neque enim imitandi sunt Lusitani, quos defendit *Scortia loco cit. num. 5.* exemplis historicis, quæ potius admirationem habent, quam postulent imitationem.

Denique nihil refert, quo nomine vocentur; Oraculum, Cellula, Cappella. nõ Oraculum vocat *Anastaf. in Leone IV.* Cellulam *Georgius Codinus in Constantinopoli apud Belingerum lib. 3. capit. 31.* Cappella fuit apud antiquos pia domus itineraria ex pellibus caprarum fabricata, & à pellibus his Cappellas, earumque Custodes Cappellanos vocitabant. *Gem-*

ma verol. lib. 1. cap. 128. deducit Cappellam à capeno, quod significat domum, ad quam confluunt pauperes pro recipienda elemosyna: quod vere congruit Cappellæ Ecclesiasticæ, in qua velut mendici oramus Deum. Addit *Durandus libro secundo de rit. cap. 9.* idem esse in Gallia apud rusticos Cappam, & Tugurium, quem Italia Cappannam dicunt; & forte inde duplici pp, dicta est Cappella, quasi sit tugurium Deo minus dignum, *Baronius in notis Martyrol. ad diem 11. Iunij.* docet, Cappellam, & Cubiculum, de quo *Matth. 6. intra cubiculum tuum, & ora,* esse idem Cubiculariosque SS. Petri & Pauli à S. Leone constitutos, vt dicitur in *Breuiario Romano*, fuisse cappellanos notat etiã Oratorium, & Sacellum, minus tamen propriè, idem significare; recentius autem Oratorium, quàm Cubiculum appellatū esse, & Sacellum, quàm Oratorium.

Hactenus de Altari, ornamentis, & vsu eiusdem iuxta Rubricam Missalis, quæ necessaria ad Missam celebrandam, comprehendit, & vt ita dicam, substantialia, accedunt alia, quæ hoc loco tacere non debemus.

Nam Vmbraclum, seu Baldachinum super altare appendi cõuenit forma quadrata, colore, vbi commode fieri possit, conformi colore ceterorum paramentorum pro temporum, ac celebritatum varietate, quod si ciborium adsit super altare ex lapide cõfectum, Vmbraclum omitti potest. *Hæc in Cæremon. Episc. lib. 1. c. 12.*

Tabernaculum, in quo assidue diuinitas seruatur Eucharistia, conopæo ferico, vel simili materia, vestiri debet, eius item coloris, cuius est Altaris pallium: quamquã pro colore nigro violaceo congruentior erit in honorem Christi viuētis. quod probabimus *infra 3. part. tit. de Feria quinta in Cæna Domini.*

Vasa quoque Sacrarum Reliquiarum exponi solent hinc inde, vel inter candelabra, vt *Cæremoniali Episcop. loco citato*; vel in gradu superiori, qua in re cauendum illud erit, ne vnquam supra locum Sacramenti, præsertim si exponatur populo pro oratione publica, ea vasa collocentur.

centur, decet enim sedere Dominum in altiori loco supra seruos suos, sicuti diximus de Cruce præalta super ipsa candelabra.

In Festis solemnioribus plura candelabra debent apponi, non tamen ultra sex in linea recta, etiam in Missa solemnī, nō Pontificali; quæ neque omnino æqualia erunt, sed ab utroque altaris latere surgent, ita ut ex eis altiora sint immediate prope Crucem. In Festis autem minus solemnibus pauciora, saltem quatuor apponenda forent, ut supra diximus.

Floribus item & exquisitis quibusdam ramulis apte, & concinne dispositis, seu veris, seu fictis pro temporum varietate; siue in vasculis elegantibus, siue alia ratione ornari poterunt, altaria, exemplo Nepotiani, quem hac de re perhonorifice S. Hieronymus commendat.

Gradus altarium vestiri poterunt tapetibus, & præsertim suppedaneum illud, quod proximum est altari, super omnes gradus: in eoque arcu apponi posset ad spectum excipiendum, à latere Euangelij, ne fœdetur suppedaneum, tapeteue,

aut pauimentum circum altare.

Lampadem ardere ante vnumquodque altare, plures ante altare maius, suadet auctoritas *Cærimon. Episcop. loco cit.*

Telis stragulis altaria contegi decet, finitis Missis; & ante Missas, detractis stragulis, mappæ ipsa detergenda forent scopulis ad id tantum paratis, ut mundissime semper appareant. ita S. Carolus in Regulis, & instructionibus de nitore, & munditia Ecclesiarum; quas ad verbum compositas à Carolo à Basilica Petri Præposito tunc Generali nostro, & ad usum Congregationis nostræ editas, transtulit Sanctus, ac pius vir in Acta Ecclesiæ suæ Mediolanensis, ad totius Ecclesiæ utilitatem, & splendorem.

Denique sepimento altaria munda, conseruantur, quo arcentur & laici, ne altaribus inhæreant indecorè, alia quæ ad nitorem & munditiam totius suppellectilis prædictæ ad Altaris usum spectant, dabimus infra; & debitas cuiusque rei mensuras. Atque hic esto finis Rubricarum Primæ Partis.

